

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Guidelines for sustainable tourism development
in Samphaniang Sub-district,
Ban Phraek District,
Phranakhon Si Ayutthaya Province.

วีรพล น้อยคล้าย Weerapol Noiklai*
เอกพล วิงวอน Ekaphon Wingwon**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ Locality context และศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง และเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบรายการศึกษาชุมชน แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว สัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยโดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงทั้งระดับผู้บริหารระดับปฏิบัติการ และประชาชนในพื้นที่วิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตำบลลำพะเนียงเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชาชนทำการเกษตรกรรมและการประมงน้ำจืด มีศักยภาพในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ พิธีกวนข้าวทิพย์ งานทำบุญกลางบ้าน และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลลำพะเนียง คือ การแห่นางแมว งานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของตำบล คือ พัดสาน มีปลาย่างรมควันเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของตำบล มีทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ แม่น้ำลพบุรี วัดหลวงพ่อเชียว วัดลำพะเนียง และพิพิธภัณฑสถานบ้านแพรง 2) ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง ซึ่งเป็นผลจากการสังเคราะห์ TOWS Matrix ได้แก่ การสร้างจุดยืนในการเป็นหมู่บ้าน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในลุ่มแม่น้ำลพบุรี การสร้างแผนพัฒนาและตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การปรับคู่แข่งให้เป็นหุ้นส่วนสร้างเครือข่ายหมู่บ้านการท่องเที่ยว และการอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาด

คำสำคัญ : การพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวยั่งยืน, ตำบลลำพะเนียง

Abstract

The purpose of this qualitative Participatory Action Research: PAR was to study the locality context and the potential of tourism to create guidelines for sustainable tourism development in Sampaniang Sub-district, Ban Phraek District, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The qualitative research instruments were community study checklists, tourism resource audit checklists and the structured in-depth interview and focus group form. The qualitative data were collected from a group of important informants related to research in order to obtain real information at the executive level, operating level and people in the research area.

The result found that 1) Sampaniang Sub-district is a lowland, people do agriculture and fisheries. Sampaniang Sub-district has tourism resource potential, especially the potentials to develop its cultural tourism destination. The famous handicraft of the district is fans weaving and smoked grilled fish is also a famous product of the sub-district. Important cultural traditions, including the Khao Thip stirring ceremony, merit-making in the village content. The unique tradition of the Sam Phaniang Sub-district which is difficult to find is Hae Nang Meaw. Outstanding tourism resources are the Lopburi River, Luang Pho Khiao Temple, Samphanang Temple and Ban Phraek Museum. 2) The researcher presented guidelines for sustainable tourism development in Sampaniang Sub – district analyzed by TOWS Matrix consists of establishing a position as a creative cultural tourism village in the Lopburi River Basin, creating a development plan and setting up a community-based tourism development committee, and adjusting competitors to partners so as to build tourism village networks and training on preparedness for natural disasters, and current pandemic.

Keywords: Tourism Development, Sustainable Tourism, Sampaniang Sub-district

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันที่เศรษฐกิจของโลกถดถอย และประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง โรคระบาด แม้กระทั่งภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งภายหลังจากเหตุการณ์เลวร้ายได้ผ่านพ้นไป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่ทุกประเทศในโลกต่างใช้เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตนเอง อนึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกได้คาดการณ์ถึงปี พ.ศ. 2573 ว่าภูมิภาคที่จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงสุดคือภูมิภาคยุโรป รองลงมาคือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แอฟริกา อเมริกา ตะวันออกกลาง และแอฟริกา (UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition) การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นย่อมส่งผลดีต่อประเทศในด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงหันมาให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันทวีปเอเชียกลายเป็นจุดหมายปลายทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวซึ่งน่ายินดีได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก

ปัจจัยที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและโบราณสถานที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เอกลักษณ์ความเป็นไทย ประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความเป็นมิตรของคนไทยที่ถือได้ว่าเป็นทุนทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพิจารณาในแง่ของทุนทางวัฒนธรรม ที่หมายรวมถึง ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพชนที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์และเป็นเสน่ห์ของตนเอง ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นนอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิประเทศที่สวยงามในแต่ละภูมิภาคแล้ว ทุนทางวัฒนธรรมที่แต่ละชุมชนสั่งสมกันมาถือว่าเป็นต้นทุนที่สามารถสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้อย่างมหาศาล เพียงแต่ภาครัฐและภาคเอกชนต้องช่วยกันนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดในการพัฒนาการท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ตำบลลำพะเนียง ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรที่เอื้อต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ถือว่าเป็นจุดแข็งที่ชุมชนสามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ในปี พ.ศ. 2561 ตำบลลำพะเนียงได้รับเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP Village ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐในการผลักดันให้เกิดชุมชนการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากงบประมาณในการสนับสนุนจากทางภาครัฐในการขับเคลื่อนไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่อง ทำให้ตำบลลำพะเนียงไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการลงพื้นที่วิจัยทำให้ทราบ

ว่าชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน แต่ยังขาดความรู้และแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ประกอบกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่ยังคงขาดการจัดทำแผนหรือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม ซึ่งด้วยความพร้อมของชุมชนลำพะเนียงที่ได้กล่าวข้างต้น ชุมชนสามารถสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวสร้างความเข้มแข็ง และเศรษฐกิจให้ชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นอย่างยั่งยืน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยเกิดจากการบูรณาการทางความคิดของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และแนวทางพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ เพื่อที่จะวางโครงสร้างและมีการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ โดยครอบคลุมแนวทางการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ใช้การท่องเที่ยวเป็นแกนกลางและเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของตำบลลำพะเนียง รวมทั้งเพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนนำไปประกอบการวางแผนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลำพะเนียงให้เป็นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงทั้งระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ปลัดอำเภอบ้านแพรก 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำพะเนียง 1 คน พัฒนาการอำเภอบ้านแพรก 1 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลลำพะเนียง 6 คน นักวิชาการพิพิธภัณฑสถานบ้านแพรก โรงเรียนบ้านแพรกประชาสรรค์ 1 คน

ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชุมชนตำบลลำพะเนียง 10 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบริบทชุมชนของตำบลลำพะเนียง ทำการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว วิเคราะห์ SWOT และสังเคราะห์ TOWS เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในตำบลลำพะเนียง จำนวน 6 หมู่ อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 รายการตรวจสอบเพื่อศึกษาชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลภูมิศาสตร์ ข้อมูลด้านสังคม

3.2 รายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรด้านกิจกรรม ทรัพยากรด้านบริการ

3.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้น (Secondary) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่ตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทำการศึกษาชุมชน ตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบรายการตรวจสอบเพื่อศึกษาชุมชน (Community Study) แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.3 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) การสังเกตการณ์ การประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) กับชุมชน ตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในชุมชน (internal environment) เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน (external environment)

เพื่อหาโอกาสและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาสร้าง TOWS Matrix เพื่อแสวงหาคำศักยภาพในการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลของข้อมูล การท่องเที่ยว

4.5 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดสรุปเป็นแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบล ลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

รายงานผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่และศักยภาพการท่องเที่ยว ของตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาบริบทของพื้นที่โดยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบรายการตรวจสอบเพื่อศึกษา ชุมชน (Community Study) พบว่าตำบลลำพะเนียง ตั้งอยู่ในอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านแพรกประมาณ 4 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดพระนคร ศรีอยุธยาประมาณ 45 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว มีแม่น้ำ ลพบุรีไหลผ่าน ประชาชนทำการเกษตรกรรมและการประมงน้ำจืด มีต้นไม้เป็นพืชประจำถิ่น ทำให้ ประชาชนนำไม้มาทำงานหัตถกรรมจักสานต่าง ๆ โดยงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของตำบล คือ พัดสาน นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา เป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงของตำบล ตำบล ลำพะเนียงมีจำนวนหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรรวม 1,725 คน 617 ครัวเรือน ประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ลำพะเนียง มีสถานศึกษาจำนวน 5 แห่ง ไม่มีที่พักแรมที่ขึ้นทะเบียน ตำบลลำพะเนียงมีวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ พิธีกวนข้าวทิพย์ งานทำบุญกลางบ้าน และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ ตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก ซึ่งหาได้ยาก คือ การแห่นางแมว

ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบตรวจสอบทรัพยากร ท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) พบว่า ตำบลลำพะเนียงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำลพบุรี คลองชลประทาน หนองน้ำ วิถีชีวิตคนทุ่งนา ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัดหลวงพ่อบึง วัดลำพะเนียง พิพิธภัณฑ์บ้านแพรก พัดสาน ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหกรรม เทศกาล และประเพณี ได้แก่ งานทำบุญกลางบ้าน ประเพณีแห่นางแมวขอฝน ทรัพยากรท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรม ได้แก่ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บ้านแพรง การเรียนรู้การสานพัดบ้านแพรง การเรียนรู้ทำขนมไทย การเรียนรู้ด้านการเกษตร และการเรียนรู้การประมงพื้นบ้าน เช่น การตกปลา ทอดแห ยกยอ และเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลา ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านบริการ ได้แก่ รลสาธารณะสถานพยาบาล ธนาคาร ตู้ ATM สถานบริการน้ำมัน และร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ

ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) การสังเกตการณ์ การประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) กับชุมชน พบว่า โดยภาพรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ ตำบลลำพะเนียงมีศักยภาพด้านการมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา มีวัดลำพะเนียง วัดหลวงพ่อบุญเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของคนในชุมชน มีพิพิธภัณฑ์บ้านแพรงเป็นแหล่งรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ คือ พิธีกวนข้าวทิพย์ งานทำบุญกลางบ้าน และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง ซึ่งหาได้ยาก คือ การแห่นางแมว มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การสานพัด และภูมิปัญญาด้านโภชนาการ ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา และขนมไทย นอกจากนี้ตำบลลำพะเนียงยังมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา เห็นได้จากการที่ผู้นำท้องถิ่นและชุมชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลในการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลลำพะเนียงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการกำหนดโครงการประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

รายงานผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และการประชุมกลุ่มย่อยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนด้วยเทคนิค SWOT Analysis และสังเคราะห์ TOWS เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้ทราบว่า

จุดแข็ง (Strengths) 1. ตำบลลำพะเนียงมีทำเลตั้งอยู่ใกล้เมืองหลักและเมืองรองทางการท่องเที่ยว ได้แก่ กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี 2. มีศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ พิพิธภัณฑ์บ้านแพรก 3. ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พัดสาน ปลาย่างรวมคว้น ขนมไทย 4. ได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 5. ผู้นำชุมชนและประชาชนในตำบลมีความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่น

จุดอ่อน (Weaknesses) 1. ขาดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน 2. ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยว 3. ขาดการประชาสัมพันธ์ งบประมาณน้อย 4. ขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว 5. ขาดธุรกิจที่พักแรมในชุมชน เช่น โฮมสเตย์ และ 6. สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ดีพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้าในชุมชน

โอกาส (Opportunities) 1. กระแสโลกการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม 2. กระแสโลกการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาหาร 3. นโยบายของรัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น และ 4. สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง

อุปสรรค (Threats) 1. ตำบลลำพะเนียงมีภัยธรรมชาติ คือ อุทกภัย และภัยแล้ง 2. ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ โรคระบาด และ 3. มีชุมชนการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในจังหวัด และพื้นที่ใกล้เคียง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง

จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตลอดจนผู้วิจัยได้ร่วมกันสังเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลลำพะเนียง โดยการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในทั้งหมด 4 คู่ ได้แก่ จุดแข็งกับโอกาส (strength + opportunity: SO) จุดอ่อนกับโอกาส (weakness + opportunity: WO) จุดแข็งกับอุปสรรค (strength + threat: ST) และจุดอ่อนกับอุปสรรค (weakness + threat: WT) ทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

แนวทางเชิงรุก (SO) ได้แก่ 1. สร้างจุดยืนในการเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในลุ่มแม่น้ำลพบุรี 2. พัฒนาพิพิธภัณฑ์บ้านแพรกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับประเทศ 3. สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด 4. สร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ในการนำเสนอชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งช่องทางการขายสินค้าท้องถิ่น และ 5. ส่งเสริมการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาหารถิ่นปลอดภัย

แนวทางเชิงแก้ไข (WO) ได้แก่ 1. สร้างแผนพัฒนาและตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน 2. สร้างแผนประชาสัมพันธ์ และการตลาดดิจิทัล 3. จัดโครงการให้ความรู้ในการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน 4. สร้างแผนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5. ขอบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

แนวทางเชิงป้องกัน (ST) ได้แก่ 1. ปรับปรุงแข่งให้เป็นหุ้นส่วน สร้างเครือข่ายหมู่บ้าน OTOP 2. จัดทำแผนรองรับภัยธรรมชาติ 3. เชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัด และพื้นที่โดยรอบ และ 4. พัฒนาแนวทางการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ โฆษณาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางเชิงรับ (WT) ได้แก่ 1. อบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาด 2. อบรมการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และ 3. ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยขออภิปรายว่า การทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ชุมชน ตลอดจนผู้วิจัยได้ร่วมกันค้นพบว่า ตำบลลำพะเนียงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว มีทรัพยากรที่เอื้อต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ถือว่าเป็นจุดแข็งที่ชุมชนสามารถนำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งพัตสานถือเป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่นของตำบลลำพะเนียงและอำเภอบ้านแพรง สามารถนำมาต่อยอดในการสร้างฐานการเรียนรู้ด้านการสานพัดที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลลำพะเนียงและอำเภอบ้านแพรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธิพา มาลา และลายอง ปลั่งกลาง (2553) ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่างานหัตถกรรมที่สำคัญของอำเภอบ้านแพรง คือ พัตสาน นอกจากนี้ตำบลลำพะเนียงยังมีประเพณีทำบุญกลางบ้าน และประเพณีแห่หางแมวขอฝน แม้ว่าปัจจุบันชาวบ้านไม่ได้ทำการแห่หางแมวขอฝนเหมือนดังอดีต เนื่องจากมีน้ำจากคลองชลประทานตลอดทั้งปี แต่ประเพณีแห่หางแมวขอฝนยังได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่โดยอาจารย์ประสาน เสถียรพันธุ์ โรงเรียน

บ้านแพรงประชาสรรค์ และจะสาธิตประเพณีการแห่หางแมวขอฝนในโอกาสพิเศษ โดยทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้นสามารถนำมาต่อยอดพัฒนาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมเยือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา สุคันธสิริกุล (2556) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า ศักยภาพในการดึงดูดใจในด้านการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และมรดกความรู้ในงานประเพณีทางพุทธศาสนา การประกอบพิธีกรรมสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบัน มีกิจกรรมเสริมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและน่าสนใจ และความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น การแสดง และการละเล่น นอกจากนี้ตำบลลำพะเนียงยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา คือ ปลาอย่างรมควัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตของชาวตำบลลำพะเนียง ที่นำสิ่งที่ชุมชนมีมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพและสามารถสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากตำบลลำพะเนียงเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลพบุรีไหลผ่าน หน้าน้ำมีน้ำท่วม ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีปลาชุกชุม ชาวบ้านจึงเรียนรู้ที่จะถนอมอาหาร เช่น การทำปลาอย่างเก็บไว้ทาน พัฒนารูปแบบการผลิต จนปัจจุบันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสัตว์น้ำลำพะเนียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของ อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์ (2559) ที่กล่าวว่า มนุษย์คิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา สิ่งสมประสบการณ์ชีวิตมาอย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัวสร้างสรรค์เป็นอาหาร ที่อยู่อาศัย ของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด และพัฒนาขึ้นจนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยขออภิปรายว่า การทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ชุมชน ตลอดจนผู้วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT และสังเคราะห์ TOWS เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง โดยผู้วิจัยขอจำแนกแนวทางการพัฒนาเป็น 4 ด้านคือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ด้านสังคม ได้แก่ แนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด การสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดโครงการให้ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน การของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน และการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน ซึ่งบางแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสังคม

ของตำบลลำพะเนียงสอดคล้องกับแผนการพัฒนาของภาครัฐ ได้แก่ การของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561-2565 ในประเด็นการพัฒนาที่ 2 เรื่องการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ แนวทางการพัฒนาข้อที่ 3 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการ (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561-2565 ในประเด็นการพัฒนาที่ 3 พัฒนาการผลิตภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ โดยใช้นวัตกรรม และภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาที่ 2 ส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) และแนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง (พ.ศ. 2560-2564) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับภายในและภายนอกเขตพื้นที่ (คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง, 2560)

2. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ แนวทางสร้างแผนประชาสัมพันธ์ และการตลาดดิจิทัล การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ โฆษณาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้าง ช่องทางสื่อสารออนไลน์ทางการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์ และขายสินค้าของชุมชน

อนึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจของตำบลลำพะเนียงที่กล่าวมาข้างต้นมีประเด็นที่ตรงกับแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาลในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมียุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการใช้เทคโนโลยีทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งแผนพัฒนาประเทศไทย 4.0 (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาในมิติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value – Based Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพยอม ธรรมบุตร (2562) เรื่องแนวทางพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 ในชุมชนบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า ปัจจุบันเป็นยุคของการปฏิวัติวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ของโลกในทุกวงการ ในทุกกิจกรรมของสังคมมนุษย์ในโลก ซึ่งการปฏิวัติครั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างกิจกรรมทุกรูปแบบจะย้ายขึ้นไปบนซูเปอร์ไฮเวย์ บน Internet แทนที่ทำการอยู่บนภาคพื้นดินในรูปแบบของ E ต่าง ๆ เช่น E-Commerce, E-Banking, E-Ticketing ฯลฯ เราจำเป็นต้องปรับ

สังคม วิถีชีวิตวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การตลาด การพัฒนาการท่องเที่ยว
เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3. ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ สร้างจุดยืนในการเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
ในกลุ่มแม่น้ำลพบุรี การพัฒนาพิพิธภัณฑ์บ้านแพรกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับ
ประเทศ การสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ในการนำเสนอชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญา รวมทั้งช่องทางการขายสินค้าท้องถิ่น และการสร้างแผนอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของตำบลลำพะเนียงที่สอดคล้องกับ
แผนการพัฒนาของภาครัฐ ได้แก่ สร้างจุดยืนในการเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิง
สร้างสรรค์ในกลุ่มแม่น้ำลพบุรี สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 2 (พ.ศ. 2561-
2564) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ว่าด้วยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวจากฐานความรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การพัฒนาและเชื่อมโยง
กิจกรรมและบริการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดเชิงสร้างสรรค์ (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561)
การสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ในการนำเสนอชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้ง
ช่องทางการขายสินค้าท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ นิสันต์ พิษณุดำรง ที่ทำการศึกษาเรื่องทุน
วัฒนธรรม: ทุนทรัพย์ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2553) กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรล้ำค่าของ
ประเทศ สะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบแผนและ
วิถีชีวิตอันดีงามมาถึงปัจจุบัน เมื่อนำมาประยุกต์สร้างสรรค์ร่วมกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี เกิดเป็น
สินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของตลาด สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม
ทางเศรษฐกิจ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ตำบลลำพะเนียงมีทรัพยากรทางธรรมชาติไม่มากนัก แต่ทรัพยากรทาง
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนกลับไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร เช่น ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม
ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ
ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ในการส่งเสริมตำบลลำพะเนียงให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรและอาหารถิ่นปลอดภัย การสร้างแผนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำแผนรองรับภัยธรรมชาติ
และการอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาด ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนา
ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์การ
เติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ, 2560) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-
2564) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการด้านการ
ท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียงให้ประสบความสำเร็จและทุกคนในชุมชนได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง ได้แก่ นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และวัด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพิมพะระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2556) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยววนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นแท้จริง นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรจะพัฒนาไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งมากเกินไป ควรสร้างความสมดุลกันในทุกมิติ ครอบคลุมการพัฒนาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสี่เสาหลักแห่งความยั่งยืนของ พยอมน ธรรมบุตร (2558) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีแนวทางการพัฒนาและจัดการ ซึ่งต้องนำมาใช้กับการท่องเที่ยวทุกรูปแบบในทุกพื้นที่จุดหมายปลายทาง โดยมีหลักการที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลของทุกด้านดังกล่าว เพื่อประกันความยั่งยืนระยะยาว และกมลชนก จันทร์เกตุ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา กล่าวว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุก ๆ กระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการศึกษาบริบทชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลลำพะเนียง อำเภอ บ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าหมู่ที่ 6 ตำบลลำพะเนียงมีทรัพยากรท่องเที่ยว รวมทั้ง ภูมิปัญญาที่ได้เปรียบกว่าหมู่อื่นในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในหมู่ที่ 6 ตำบลลำพะเนียง สร้างฐานการเรียนรู้ อาทิ ฐานการสานพัดสาน ฐานการทำปลาทูย่าง ฐานการฝึกจิต ฐานวัดลำพะเนียง และฐานการทำขนมไทยโบราณ เป็นต้น รวมทั้งพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรมประเภทโฮมสเตย์ในตำบลลำพะเนียง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

1.2 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลลำพะเนียง สามารถนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยความร่วมมือและการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว มาร่วมกันระดมสมองร่วมกันสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในอำเภอบ้านแพรง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกตำบลของอำเภอบ้านแพรง โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นคานาดีในการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

รายการอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา สุกัณฐสิริกุล. (2556). *การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2561 - 2564)*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.ayutthaya.go.th/strategic/page.php?news_ID=303
- คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง. (2560). *แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20170323135629.pdf
- นิสวันต์ พิษณุดำรง. (2553). *ทุนวัฒนธรรม: ชุมทรัพย์ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 47(4), 13-18.
- พยอม ธรรมบุตร. (2562). *แนวทางพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 ในชุมชนบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(2), 83-101.
- พยอม ธรรมบุตร. (2558). *เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนา 1*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พันธิพา มาลา และลำยอง ปลั่งกลาง. (2553). *แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 12(12), 61 - 66.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2556). *การท่องเที่ยวชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2560). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/blueprint-thailand-4/
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์. (2559). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- UNWTO. (2015). *UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition*. Retrieved December 20, 2020, from <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>